

U DALEKOM, TAMNOM OGLEDALU

Vesna Egerić

*Up flew the web and floated wide,
the mirror cracked from side to side...
(Tennyson, "The Lady of Shalot")*

Stigavši kući, Rozalind je ustanovila da se Piter još nije obriao. Sa zadovoljstvom je pregledala njihov novi stan. Bilo je tek dva meseca kako su ga unajmili. Stan je bio elegantan, odista elegantan posle meseci povlačenja po hladnim i sivim sobicama i bio je, u neku ruku, siguran. Rozalind i pier venčali su se u onim ranim danima Britanske imperije kada je svaki treći stanovnik Kraljevine bio siromašan, a stanovi su se zlatom plaćali. Bili su siromašni i srečni, kao neki mlađi par u Dikensonovu romanu, samo što je u stvarnosti to izgledalo nekako drugačije.

Rozalind je bila krhka osoba, crne kose, krupnih kratkovidnih očiju i mladalačkog izgleda. Njena vitkost je više bila posledica loše hrane, a manje brige o lepoti. Piter je bio tamnokos, znatno niži od svoje žene, a njegove velike smede oči gledale su pomalo začudeno na svet iznaočari s tamnim okvirima. Nije voleo da se brije, ali ovo je bio jedan od njegovih dana. Mrmljao je u kupatilu neku pjesmicu, koju Rozalind nije razumela, jer nije znala ruski. Dragi, dobiti Piter! Ko bi rekao da će posle tog dugog vremena poticanja naći ovakav stan. Čitav sprat je bio samo njihov. Imali su na raspolaganju: plavi krevet s cvetnim dezenom, ružičastu sofa i stolice, slike na zidu — cvetne fantazije, mrtvi prirodi sa akvarijumom i zlatnim ribicama, polje u jesen; i sliku s koje je ulje posmatrao starac pomalo zlokobnog izgleda. U ormariću su bile brojne knjige, od kojih je jedna bila "Vodenica na Flosi". U knjizi se nalazila ilustracija — Stiven Gest posmatra Megi Taliver. »Kao ti,« rekla je Rozalind, a Piter je rekao: »Zaista?« Mili Piter sa svojim zaštitničkim crnim kišobranom i tihim glasom.

Vlasnica stana je bila odsutna — uvek na putu. Bila je to podeblja starija žena, izboranog lica; Rozalind nikad nije znala da li ne odgovara na pitanja zato što je nagluva ili ekscentrična. Piter je (uvek tako pametan i praktičan) uspeo da osigura stan, pre nego što je baba otišla u Indiju. Pregovori nisu trajali du-

go: činilo se da je vlasnica srečna što ima komu da iznajmi stan. I tako su sedeli za stolom: slika tipična srećne porodice, Piter sa svojim novinama sa kojih se smešio Dizraeli, a Rozalind sa šoljicom čaja. »Ovi prokleti Jevreji, upropastice nam zemlju,« rekao bi Piter, a Dizraeli bi se i dalje smeškao iznad teksta o reformama i Rozalind bi se osećala potaknutom da kaže nešto patriotski, pa bi rekla: »Ali on je pisao o socijalnim problemima. «Pisao! Pisao!« progundao bi Piter, a Rozalind se u dubini duše slagalila s njim, samo se osećala takо usamljeno kad bi se on odelio od nje zidom novina.

Uopšte se u poslednje vreme osećala pomalo čuno. Gledala se u velikom ogledalu i nije mogla da ustanovi u čemu je problem. S vremenima na vreme imala je mučnine, ali kad je otišla kod lekara, lekar je rekao: niste u blagoslovenom stanju. Rozalind je tada prvi put čula za izraz »blagosloveno stanje« (blagosloveno?), ali ona nije bila Londonka, poticala je iz Mančestera. Piter je vrlo često bio odsutan, tako da su razgovori s lekarem prodavačicom i mlekačnjom bili zaista dragoceni. Kada bi začula korake, njeno srce bi zakucalo brže — došao je! Rozalind se strašno plašila velikog crnog psa, koji je noću umeo da zavija na mesecini i Piter je obećao da će o tome razgovarati s vlasnicom stana.

»O Pitere!« rekla bi Rozalind, a on bi kazao »Moje apsurdno dete. Volela bi kad bi joj rekao »moje dete«, ili »dušo moja mala« ali nije imala hrabrosti da mu uzme iz ruke novine, dok je čitao i da mu kaže: »Pogledaj! Tu sam.« Rozalind bi otišla do police, izabrala i sama neku knjigu, i dela da čita pored lampi. Čitala bi »Otela« — kako je crnac zadavio Dezdemenu, znala je da bi trebalo da vodi Šekspira (u Mančesteru je postajao klub ljubitelja Šekspira), ali nije mogla. On nije bio gospodin kao Dickens. Pa čak i Tekerli. »Sta to čita?« pitao bi Piter. »Šekspira,« rekla bi. »Baš me zanima kakav je čovek vlasnik svih tih knjiga?« »Hoćeš da kažeš vlasnica?« »Ne, pre nje je ovu kuću posedovalo neki glumac.« Piter je sve znao i sa svakim je uspevao da sklopi kontakt. »Znaš šta je ovaj put rekao Dizraeli?« Rozalind bi se često gledala u ogledalu: da li je ostarila? Nekada su je očaravali Piterovi razgovori o politici, de-

mokratiji i stanju nacije. Tog dana nije bilo donesenog mleka za čaj — šta li je sa mlekađjom? Noći su i dalje bile hladne. Rozalind je upalila svetlo i s iznenadenjem ustanovila: namaštaj u sobi je bio crn, sasvim crn, a na plafonu su plesale senke oko starinskog lustera. »Oh!« kazala bi kad bi Piter ušao u sobu krupnim koracima. »Jesam li te uplašio, mala?« pitao bi Piter. »Pitere...« »Da?

Kome je ova kuća pripadala pre nas?« — Rekao sam ti — jednom glumcu. Rozalind više nije čitala Šekspira — bio je suviše neprijatan. Noći su se probudila: mesečina je pada na Piterovo lice: izgledao je nekako orijentalno, egzotično, kao da on nije on, kao junak neke Bajronove romane (vidi se da je Rozalind napredovala sa lektirom — samo su obrazovana gospoda u Manchesteru znala za Bajrona). Piter je ugovorio posao sa gospodinom Smitom. Rozalind je danima prala sudove uz radio. Tada je neko zakucao na vrata. Bila je to vlasnica. Po prvi put ju je pozvala da side dole. »Kako se snalazila u stanu?« pitala je. »Divno,« rekla je Rozalind. »Upravo divno.« »Drago mi je. Znate,« rekla je, poverljivo se smeškajući. »Nisam se usudivala da ga iznajmim. Zbog gospodina Harisona.« »Ko je bio gospodin Harison?« upitala je Rozalind sa nekom nejasnom slutnjom. »Zaista ne znate za gospodina Harisona? U moje vreme on je bio veoma popularan. Upravo sjajno je igrao Šekspira. Bože sveti, kakav Otelo je on bio. To mu je i došlo glave. Vidite, bio je uobrazio da se njegova žena spetljala s glumcem koji je igrao komicnu ulogu. Zadavio ju je u onom istom krevetu u kome spavate. Nije li to interesantno?« tiho je govorila, a onda dodala: »Ja sad moram da idem.«

Zapanjena, Rozalind se vratila u sobu. Bio je polumrak. Znala je čiji su to koraci koji se čuju u hodniku. U ogledalu iza sebe videla je Pitera. Ali to nije bio on. Bio je to crnomanjasti glumac u raskošnom kostimu. Kad se nad njenom glavom zaljuljao luster, osetila je ruku na vratu. Začuo se vršak, a Rozalind je mahnula rukom da se odbrani. I nije znala da li je to njen ili njegova ruka razbila tamno ogledalo. □□□

KREVET U UGLU SOBE

Jasmina Mitrušić

svoj tamnoljubičasti, skoro crni ogrtač, na svu radost, spava već danima.

Dan sam provela tako što sam puštala »srećice« niz vetr, Maslačak, dečja radost, dok dujavu i gledaju kako nežne pahulje semenki lete u neizvesnost njihove sudbine, raznežio me je, učinio mokrom prema samoj sebi, te sam jednu »srećicu« stavila u nedra.

Vetar je bio jak i hladan, tanke stabljike sa dlakavim krunicama lomile su se nestajući u prašini ili polutrulom, neotpalom lišcu na granama topola. Mislim da nijedna semenka neće izniknuti s proleća, jer će završiti kao hrana iz gladnelim, promrzlim beogradskim vrapcima. Pa neka, nije ni to loše.

Zatim sam dugo pila iz svoje, kamene čaše (na kojoj se još nazire otisak usana nekog cara) gledajući drevne, slojevite šare agata, kako igraju pred mojim očima u zeleno-oker-providno-mlečnom tangu: je'n — dva — tri, i-ta-ri-ra-ri-ri...

Na nebuh, tamnomaslinaste boje, bleste dva meseca, priprema se neki nemir, a osećam i nepoznate izrasline na madracu, pod levom plećkom.

Sa suprotne strane ulice, na trećem spratu zgrade, pali se svetlo u sobi bez zavesi i ja već znam šta sledi. Poznata prilika žene, kao i svake večeri, prilazi prozoru da proveri da li ležim. Zatim odlazi od prozora da ugasi svetlo,

pa se vraća i stoji u mraku prozora, nazirem njenu konturu, osećam na sebi njen pogled. Ranije me je to uznemiravalo, a sad mi je cak i prijatno, umiruje me, jednostavno ne mogu da zaspim dok je ne vidim. Pitala sam se zasto to radi, a jedne noći sam, slučajno, sagnala: probudila sam se tako naglo da sam ugledala sopstveni san kako igra uznad mene, kao klupko svetlosti u brzom preplitanju i smenjivanju boja. Toliko sam se obradovala da sam se pridigla, potražila tamnu konturu i mahnula joj da razumevanjem. Ona mi je otpozdravila i tako naš savez traje i danas...

Dečak je seo na ivicu kreveta sasvim mirno, kao da je to, svakodnevno, uobičajeno radio. U levoj ruci je držao krompir, a u drugoj, desnoj, grumen žute zemlje, dobro izmešane i masne gline. Ispruzio je obe ruke ispred sebe, kako bi jednim pogledom mogao da obuhvati njihov sadržaj, i zagledao se. Gлина je licila na krompir a krompir opet na glinu. Prosto nije mogao da razlikuje levu od desne ruke. Kao u zamišljenom ogledalu: gлина i krompir su se pretvarali jedno u drugo, u zavisnosti od toga koja ruka je ispred gлатke ravni. Odmeravao je njihove težine, uporedivao čvrstinu. Zatim, kratko se nasmejavši, ustao je, naglo bacio, istovremeno, sadržaj iz obe ruke na pod. Nije se desilo ono što je očekivao. Čučnuo je i sa razočarenjem se zagledao u belu, sočnu unutrašnjost

Tri prozora, koji čine jedan na uglu kuće, stoje pod pravim uglom sa druga tri prozora, koji čine jedan, sa druge strane tog istog ugla kuće. Između tih šest prozora, koji čine dva, koji stoje pod pravim uglom, u uglu sobe nalazi se krevet. Masivan, težak i olinjao, zahvata celu dužinu tih prozora, tako da kupi danju svu svetlost koja dopire kroz njih. Uvek je vlažan kao ženin pazuh; da li od hladnih isparjenja koja dopiru kroz tanku, napukle zidove; ili od sitnih kapi koje se skupljaju na krilima zelenih tvrdokrilaca, koji žive u udubljenjima sa strane madraca i mogu se videti samo za letnjih noći mlađog meseca. Krevet je tvrd, ispušten trulom vunom, federima, mišjakom, sitnom prašinom koja ostaje u plućima kad se udahne i priziva pse u san, i babinim ljubavnim pismima iz rane mlađosti. Prekriven je čebetom, čiji crveni, sivi, žuti, zeleni kvadrati izviruju ispod čaršava boje bele kafe, ali retke. Jorgan, u sumnjičivoj boji, navlaci sa žutim zvezdamu, izgužvan kao zagađeno jagnje, otkriva nemir san, a skriva veliki, perjani jastuk, nežnoružičast. Zavese preko prljavog stakla padaju u nepravilnim naborima, a zelenosmedi, krupno naslikani cvetovi na njima, blede senče nepomičan, hladan vazduh nad ležajem.

Prišla sam tom, mom krevetu, i sela pažljivo na ivicu, kako ne bi probudila gospodina Košmara, koji spava ispod njega, umotan u

napuklog krompira. »Ne«, pomisli nezainteresovano i ustade otresajući prijave dlanove o nogavice, »ni ovaj nije dobar« i uguravši ruke u džepove odšeta preko tepiha do vrata, ne osvrnuvši se, ostavi u spljeskanoj grudvi gline otisak male dečje cipele.

Tek probuđena, dok mi u glavi još odzvanja disonantno snavno sazvuće, otkrivam prašinu

na gipsanim plafonskim arabeskama, pratim njihov prljavi, nikad krečeni vjugavi tok.

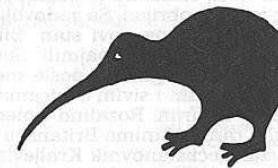
Sad je druga svetlost, noćna, razbijene ulične svetiljke su loš pratić (sfumato tamni me hladno poliva).

Cujem sipljav babin kašalj. Truli malter me u pravilnim razmacima zasipa sa zidova. Dok baba pljuje komadiće pluća, svadajući se sa nekim u snu, ustajem sa svog odra pre zore i

izlazim u odzvanjujuću, mokru noć, zagnjurenja u okovratnik od krzna mrtve životinje iz kojeg se, od kišnih kapi ili mog daha, širi sladnjavi vonj poluzatvorenenog oka samrtnika ili probušene ušne rese. Svoje korake više ne čujem, a dve mentalno bolesne mačke pozdravljuju me grlenim režanjem, arhetipskim ljubavnim ropcem, uvijajući telima i balansirajući negde na nekoj ogradi kod Dušanovaca.□□□

GOZBA MRTVIH

Labud Dragić

U PODGORI

Ovuda treba voziti pažljivo — veli onaj odozgo.

Preda mnom se račva mnoštvo prolaza i hodnika. Kroz robnu kuću treba voziti pažljivo jer se svuda oko tiskaju ljudi i deca, a osim toga nije ni predviđeno da se kroz robnu kuću vozi velikom brzinom. Prolazim između gondola tesnim hodnicima, između zbijenih grupica dece i žena. Tako polagano napredujem. Tu je i Spasoje. I on upozorava. Oprezno napredujemo dalje.

Stižemo u jedan restoran na spratu. Zidovi su okičeni velikim pornografskim slikama. Kotitusi.

Okolo sedi mnoštvo Crnogoraca u okruglim kapama. Svi su brkati i neveseli. Sede i piju, zadubljeni u razgovore koje su započeli preno što je postojala ova robna kuća, ove pornografske slike s koitusima. Moj dolazak dočekaše s podrugljivim sašaptavanjem. Prode bez kavge.

Kroz mnoštvo labyrinata jedva izidoh napole. Tamo, na visokom hridu, obzidanom kružnom ogradi od kamenih blokova, spazih filozofa.

Cekam te odavno — veli. Odatle se divno video na sve strane. Dole je vjugala modra reka i gubila se u ravnim poljima iza humova. Na horizontu su se belele snežni vrhovi.

Onamo nam valja stići — reče filozof i uputimo se ka reci.

GREŠKA

Evo stiže strašna vest od koje se nadima selo. Vest se uvlači u kuće, pod koru drveća, u ptičje i ljudske stomeke i zato su ljudi vazdušasti i naduveni kao stare mašine. Evo, narod se uzrjava, komešaju se ljudi, dolazi Strah:

Živ je! ... Živ je Pušelja! Nije ni bio mrtav, već samo pijan i tako pijana zakopali su ga u zemlju. Onda se rastrenio, zemlja izvukla pijanstvo, počeo da se koprca. Našao se u čudu. Dovizao odozdo, iscepao sav pokrov, davalosao novi sanduk i čuo neko što je prolazio onuda. Cuo neko i bilo mu sumnjivo.

Orčali u Kolašin, javili miliciji. Milicija sastavila komisiju, komisija otišla u Komitet.

Komitet odmah rekao: Dvaput ne može po Zakonu.

Neko iz sela: Moglo ne moglo, on se eno koprica i razburukaće celo groblje dok se vi nadodite.

Nemali kud kamo, otišli. Čim su stigli, čuli kako se koprca.

Otkopavaj! naredio neko.

Izvadili Pušelji živa živcijata, malo zanesivešena i svog u golo vodi.

Jebo vaj Bog! rekao onima iz Komiteta čim ih je poznao i pao plovačke preda njih.

Da smo znali da će ovako biti — rekli oni iz Komiteta.

Sad ne smemo ništa bez komisije — rekao jedan.

Sad mora sve nanovo: novi govor, novi telegrami, novo lelekanje.

Takoreći praviš duplu stranu. □□□

MRŽNJA

Tu gde su skoro bila vitka stabla sad se bele panjevi, u vreme oko svitanja, u doba kad nije ni noć ni dan. Odozdo između panjeva, kroz paprat, baulja dečak.

Mnogo si me tukao kad sam bio mali! veli. Još ču te tuči! odgovaram mu i priuzimam sekiru, nameštam se kako bih mogao, kad mi pride, da ga udarim u potiljak, dok se polako približava. Odvaljujem velike busenove zemlje, pogadam ga u glavu — ali to ga ne zadržava. Ne mari on za moje pretnje već strpljivo bujla napred. Jasno je da je snažan i postajan, očigledno je da je željan osvete. Onda ga velikim kamenom pogadam u potiljak.

On zastane trenutak negodujući.

Ajde sad, dečaće!

Tukao si me dok sam bio mali, veli.

Još si mali, jadni dečaće!

Sad sam porastao, sad ču se osvetiti! govori on lenjo stenjujući, i dok još jednom njegove reči u jedva prozirnom vazduhu, pogadam ga još jednom u glavu velikom stenom. On se samo posgne, slegne ramenima zastenje. Neko vreme čutimo tako u podnožju krčevine. Nekad je tu bila šuma u vrletnoj strani i od nje su sad ostali samo panjevi. Zaseklime im se bele u nevidelicu.

On je još tu — snažan, opasan i željan osvete. Preti.

Napokon evo mog MAGNUMA. Na njemu lepo piše: MAGNUM. Kako je lep osećaj kad revolver zategne u ruci.

Sad ćeš odustati, snažni gumeni dečaće! i vidim kako ga modar plamen iz MAGNUMA odbacuje niz krčevinu.

U BOTANIČKOJ BAŠTI

Nekoliko vekova niko nije dolazio u baštu. Ipak, sve je tu na svome mestu: drveće je ostarilo, klupe istruilile, staze zarasle a šumar se okamenio.

Sedim na betonskom nosaču negdašnje klupe i posmatram poredak bašte. Odjednom, odnekud izbi strari dečak na biciklu. Maleni dečki bicikl je star i iskrzan, po njemu se navataha patina minulih godina. To malo prevozno sredstvo moglo bi imati sto dvadeset ili dvesta godina.

Dečak nikako ne može biti mlađi od bicikla. Živeli su zajedno, vidi se to po muci koju su godine ostavile na njima. I dečak bi mogao imati dvesta godina: jasno je to odmah, na prvi pogled po njegovoj staroj kosi i očima bez nade i sjaia, po njegovom naboranom licu i žiličastim nožicama. Običan svet koji ništa ne zna o Vremenu pogrešno bi procenio da je dečak od pet godina, ali svakom pažljivom posmatraču jasno bi bilo da dečak ima dvesta godina.

Niko na dečaka nije obraćao pažnju: ni baštovan, ni okamenjeni šumar zarastao u korov, ni gospoda s drvenom nogom, ni bukvu što je naopako rasla s granama nanize (jer srce joj truli od bola, a koren se muči i kiseloj glini).

Dečak je, međutim, na malom biciklu prošao uzanom stazom došavši odnekud iz paprati i minulih vekova i tako jednostavno i samouvereno na malom drvenom biciklu otišao u Budućnost.

Evo stiže strašna vest od koje se nadima selo. Vest se uvlači u kuće, pod koru drveća, u ptičje i ljudske stomeke i zato su ljudi vazdušasti i naduveni kao stare mašine. Evo, narod se uzrjava, komešaju se ljudi, dolazi Strah:

Živ je! ... Živ je Pušelja! Nije ni bio mrtav, već samo pijan i tako pijana zakopali su ga u zemlju. Onda se rastrenio, zemlja izvukla pijanstvo, počeo da se koprca. Našao se u čudu. Dovizao odozdo, iscepao sav pokrov, davalosao novi sanduk i čuo neko što je prolazio onuda. Cuo neko i bilo mu sumnjivo.

Orčali u Kolašin, javili miliciji. Milicija sastavila komisiju, komisija otišla u Komitet.

Komitet odmah rekao: Dvaput ne može po Zakonu.

Neko iz sela: Moglo ne moglo, on se eno koprica i razburukaće celo groblje dok se vi nadodite.

Nemali kud kamo, otišli. Čim su stigli, čuli kako se koprca.

Otkopavaj! naredio neko.

Izvadili Pušelji živa živcijata, malo zanesivešena i svog u golo vodi.

Jebo vaj Bog! rekao onima iz Komiteta čim ih je poznao i pao plovačke preda njih.

Da smo znali da će ovako biti — rekli oni iz Komiteta.

Sad ne smemo ništa bez komisije — rekao jedan.

Sad mora sve nanovo: novi govor, novi telegrami, novo lelekanje.

Takoreći praviš duplu stranu. □□□

GOZBA MRTVIH

Pred nam se blesne dugačka siva džada, nestaje iz bregova i opet iskršava u noći kao reka ponornica. Preko glavica i bregova jurčaju senke oblaka, sustizu se i cepaju, sabijaju u pristrancima i doljama pa nestaju u pustoj noći preko surih brda gde se kriju vile, zmajevi i prividenja. Samo ponekad blesne goli mesec, raskrili se bleđa pustoš pa se sve naglo zatrpa mukulismima.

Pod nam se ne čuje mašina — kao da sedimo na oblaku a ne na prikolici — i tako neosetno milimo dugačkom džadom ka Zemlji Obećanoj, u noći bledog meseca i podivljih oblaka. Izlazimo na suru visoravan blago zatašanih bregova, oko ponoći stižemo na vašar nevesele bratije.

Sa obe strane puta obeduju tužni gosti: pokunjeni su i neveseli, a lica su im mrka, specena i pepeljava; na glavama su im ulepštene crne kapice sužanja.

Šta to radiće, crna-braćo? ... htetoh da pitam, ali razumeše me pre no što otvorih usta:

Ručamo evo ... onaj ručak što nam je ostao pre mnogo vekova, kad nas na revaru... Zaklase se radi ovih zalagaja, ne dadoše nam ... Sad, evo jedemo polako...

I, onako mrki i neveseli, povijeni nad crnim činijama u suludoj ponoci nastavise da žvaču, tromo rasklapajući usta, lenjo prinoseći ruke — u noći bledog meseca, u sivom praznom vremenu.